

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

مدارهای پایه در الکترونیک

شاخه‌ی: کاردانش

زمینه: صنعت

گروه تحصیلی: برق

زیرگروه: الکترونیک

رشته‌های مهارتی و کد رایانه‌ای:

الکترونیک صنعتی (۹۹۶۴) - اتوماسیون صنعتی (۹۹۷۱) - تعمیر تلویزیون رنگی (۹۹۶۵) - سیستم‌های صوتی و تصویری (۶۲۱۵ و ۹۲۱۵) - تعمیر ماشین‌های اداری (۹۹۶۸) - تعمیر ابزار دقیق (۹۹۷۰) - تعمیر تلفن‌های رومیزی و همراه (۹۹۶۶) - تعمیر دستگاه‌های پزشکی (۹۹۶۷) - میکروکنترلر AVR (۹۹۷۲)

نام استاندارد مهارتی مبنا: الکترونیک کار صنعتی

کد استاندارد متولی: ۸-۵۲/۵۳/۱/۵

شماره درس نظری: ۹۹۴۶ - عملی: ۹۹۴۷

عنوان و نام پدیدآور: مدارهای پایه در الکترونیک [کتابهای درسی] شاخه‌ی کاردانش، زمینه صنعت، گروه تحصیلی برق، زیرگروه الکترونیک... / مؤلفان فتح الله نظریان... [و دیگران]؛ برنامه ریزی محتوا و نظارت بر تألیف دفتر برنامه ریزی و تألیف آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش.

مشخصات نشر: تهران: گویش نو، ۱۳۹۰.

مشخصات ظاهری: ۳۳۶ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۰۸۴-۹۰-۰.

یادداشت: کتاب حاضر بر اساس استاندارد مهارتی مبنا الکترونیک کار صنعتی استاندارد متولی ۸۰۵/۱/۵۳/۵۲ شماره درس نظری ۹۹۴۶ عملی ۹۹۴۷ است.

یادداشت: مؤلفان فتح الله نظریان، محمود صموطی، شهرام نصیری سوادکوهی، سهیلا ذوالفقاری، فرشته داودی لعل آبادی.

یادداشت: عنوان دیگر: مدارهای پایه در الکترونیک ۱۸/۶۰۹.

عنوان دیگر: مدارهای پایه در الکترونیک ۱۸/۶۰۹.

موضوع: مدارهای الکترونیک

شناسه افزوده: نظریان، فتح الله، ۱۳۳۸-

شناسه افزوده: سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی. دفتر برنامه ریزی درسی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کار دانش

TK ۷۸۶۷/۴۵ ۱۳۹۰

ردیبندی کنگره: ۳۷۳/ ک۵/۶۰۹/۱۸

شماره کتابشناسی ملی: ۲۳۸۷۱۶۲

جمهوری اسلامی ایران
وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

همکاران محترم و دانشآموزان عزیز:

پیشنهادها و نظرهای خود را درباره محتوای این کتاب به نشانی
تهران - صندوق پستی شماره ۱۵۴۸۷۴/۱۵ دفتر برنامه‌ریزی و تألیف
آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کارداش، ارسال فرمایند.

tvoccd@roshd.ir
www.tvoccd.medu.ir

پیام‌نگار (ایمیل)
وب‌گاه (وب‌سایت)

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف: دفتر برنامه‌ریزی و تألیف آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کارداش
عنوان و کد کتاب: مدارهای پایه در الکترونیک، ۶۰۹/۱۸
 مجری: انتشارات گویش نو

مؤلف: فتح الله نظریان، سید محمود صموئی، شهرام نصیری سواد کوهی، سهیلا ذوالفاری، فرشته‌داودی لعل آبادی
صفحه‌آرا: نسرین اصغری

رسم: فتح الله نظریان، حامد موسوی، گلاویش سید صالحی
طراح جلد: مهدی برأتی

اصلاحات و ویرایش: چاپ دوم ۱۳۹۱

چاپ: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران
(تهران - کیلومتر ۱۷ جاده‌ی مخصوص کرج - خیابان ۶۱ "داروپیخش") تلفن: ۰۲۱-۴۴۹۸۵۱۶۱، ۰۲۱-۴۴۹۸۵۱۶۰، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶، صندوق پستی:
۱۳۴۴۵/۶۸۴

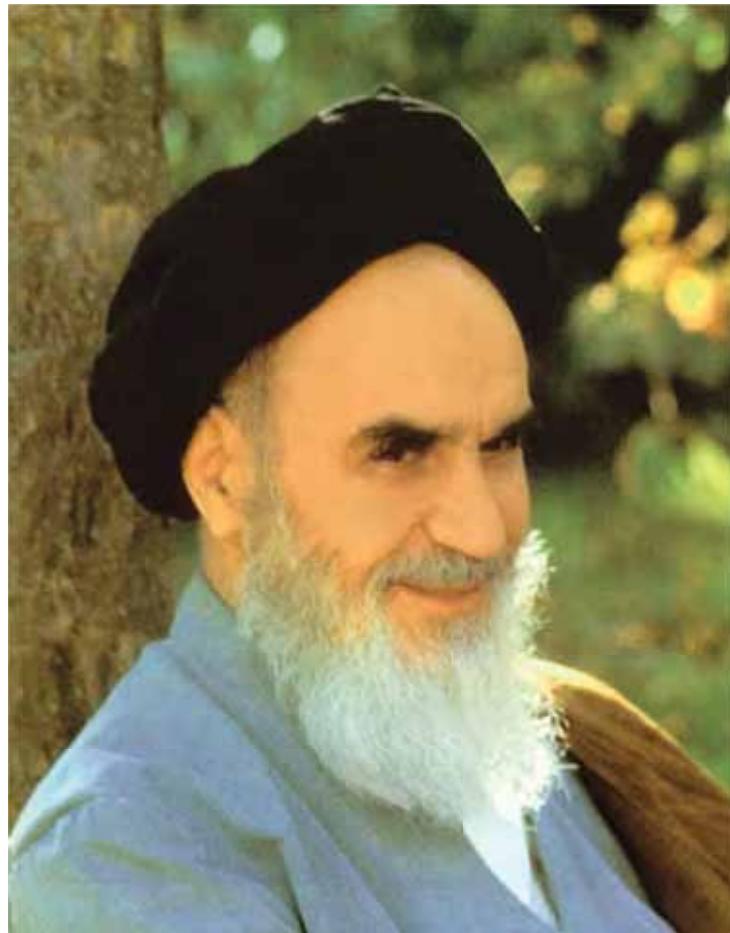
نظرارت بر چاپ و توزیع: اداره‌ی کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
تهران - ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی) تلفن: ۰۹۱۱۱۶۱-۸۸۸۳، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶، صندوق پستی:
۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

وب‌سایت www.chap.roshd.ir
ناشر: انتشارات گویش نو (تهران: خیابان انقلاب - خیابان فخر رازی - خیابان وحدت اسلامی - پلاک ۶۱ تلفن: ۰۲۱-۵۰۴۹-۶۶۹۵۶۰۴۹، ۰۲۱-۶۶۴۸۴۵۳۴)
وب‌سایت www.bookgno.ir

حق چاپ محفوظ است.

ISBN: 978-600-5084-90-0

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۰۸۴-۹۰-۰

شما عزیزان کوشش کنید که از این وابستگی بیرون آید و احتیاجات کشور خودتان را برآورده سازید، از نیروی انسانی ایمانی خودتان غافل نباشید و از اتكای به اجانب بپرهیزید.

امام خمینی «قدس سرہ الشریف»

فهرست

۴۵ ۴۷ ۴۸ ۵۰ ۵۲ ۵۵ ۵۶	۲-۷ فیدبک سری در تقویت کننده‌ی یک طبقه ۲-۸ فیدبک موازی در تقویت کننده‌های یک طبقه ۹-۲ آزمایش شماره ۱ مدار عملی امیر مشترک ۱۰-۲ آزمایش شماره ۲ مدار عملی بیس مشترک ۱۱-۲ آزمایش شماره ۳ مدار عملی کلکتور مشترک	۱ ۲ ۲ ۸ ۱۰ ۱۲ ۱۵	بخش اول: ترانزیستور فصل اول بایاس و تجزیه و تحلیل ترانزیستورهای پیوندی ۱-چگونگی عملکرد ترانزیستور ۲-منحنی مشخصه‌های ترانزیستور ۳-آزمایش شماره ۱ ۴-آزمایش شماره ۲ ولتاژیندی یا بایاسینگ ترانزیستور ۵-نام‌گذاری ترانزیستورها
۶۰ ۶۲ ۶۲ ۶۵	۱-۳ کلاس تقویت کننده‌ها ۲- تقویت کننده قدرت کلاس A ۳- انواع کوپلازر در تقویت کننده‌ها ۴- آزمایش شماره ۱	۱۷ ۱۹ ۲۰ ۲۲ ۲۳ ۲۳ ۲۴	۱-۶ بایاسینگ ترانزیستور ۷- نقطه‌ی کار و خط بار ترانزیستور ۸- نحوه‌ی تقویت در ترانزیستور ۹- مشخصات تقویت کننده‌های ترانزیستوری ۱۰- آرایش ترانزیستور ۱۱- آزمایش شماره ۳
۶۹ ۶۹ ۷۲ ۷۳ ۷۷ ۷۸ ۷۹	۵- کوپلازر ترانسفورماتوری ۶- آزمایش شماره ۲ تقویت کننده دو طبقه با کوپلازر ترانسفورماتوری ۷- کوپلازر مستقیم ۸- آزمایش شماره ۳ تقویت کننده دو طبقه با کوپلازر مستقیم ۹- تقویت کننده پوش - پول بدون ترانسفورماتور (Pull Push)	۲۸ ۲۹ ۳۱ ۳۱ ۳۶ ۴۰ ۴۰	۱۲-۱ تقویت کننده بیس مشترک ۱۳-۱ آزمایش شماره ۴ تقویت کننده بیس مشترک ۱۴-۱ تقویت کننده کلکتور مشترک ۱۵-۱ آزمایش شماره ۵ تقویت کننده کلکتور مشترک
۸۴ ۸۸	فصل چهارم ترانزیستورهای اثر میدان ۱-۴ ترانزیستور با اثر میدان	۴۱ ۴۲ ۴۲ ۴۳	فصل دوم ۱-۲ خازن کوپلازر ۲-۲ خازن بای پاس ۳- بررسی پارامترهای یک تقویت کننده ۴- مدار بافر ۵- تقویت کننده با استفاده از زوج دارلینگتون ۶- اصول کار تقویت کننده‌های فیدبک شده

۱۲۳	۵-۱۶ آزمایش شماره ۶ مدار انتگرال گیر	۹۶	۴-۲ آزمایش شماره ۱ بررسی عملکرد ترانزیستور JFET
۱۲۷	بخش سوم: ساخت منبع تغذیه	۹۸	۴-۳ آزمایش شماره ۲ تقویت کننده سورس مشترک
۱۲۸	فصل ششم تنظیم کننده های ولتاژ	۱۰۱	۴-۴ آزمایش شماره ۳ تقویت کننده درین مشترک
۱۳۲	۶-۱ منابع تغذیه	۱۰۵	فصل پنجم تجزیه و تحلیل و بررسی مدارهای تقویت کننده تفاضلی و عملیاتی
۱۳۲	۶-۲ تنظیم کننده ولتاژ	۱۰۷	۱-۵ تقویت کننده تفاضلی (Differential Amplifiers)
۱۳۶	۶-۳ آزمایش شماره ۱	۱۰۷	۲-۵ رفتار DC تقویت کننده تفاضلی
۱۳۹	۶-۴ تنظیم کننده های ولتاژ مجتمع سه سر	۱۰۷	۳-۵ رفتار تقویت کننده تفاضلی در سیگنال AC
۱۴۰	۶-۵ آزمایش شماره ۲	۱۰۹	۴-۵ آزمایش شماره ۱ تقویت کننده تفاضلی
۱۴۶	فصل هفتم	۱۱۲	۵-۵ تقویت کننده عملیاتی Operational amplifier
۱۴۹	۷-۱ مقدمه	۱۱۳	۶-۵ تقویت کننده عملیاتی ایده آل
۱۵۰	۷-۲ استانداردهای فیبر مدار چاپی	۱۱۳	۷-۵ تقویت کننده عملیاتی معکوس کننده (با ضریب تقویت منفی)
۱۵۱	۷-۳ استاندارد طراحی مدار چاپی	۱۱۵	۸-۵ آزمایش شماره ۲ تقویت کننده عملیاتی معکوس کننده
۱۵۱	۷-۴ طرز تهیه طرح مدار چاپی	۱۱۶	۹-۵ تقویت کننده عملیاتی غیرمعکوس کننده (با ضریب تقویت مثبت)
۱۵۳	۷-۵ نکته های مهم در طراحی مدار چاپی	۱۱۸	۱۰-۵ آزمایش شماره ۳ مدار تقویت کننده عملیاتی غیر معکوس کننده
۱۵۴	۷-۶ چند نمونه طرح مدار چاپی	۱۱۹	۱۱-۵ مدار جمع کننده
۱۵۵	۷-۷ طراحی مدار چاپی با استفاده از رایانه	۱۲۰	۱۲-۵ مدار مشتق گیر (تغییر دهنده شکل موج)
۱۵۶	۷-۸ آزمایش شماره ۱	۱۲۰	۱۳-۵ مدار انتگرال گیر یا تغییر دهنده شکل موج
۱۵۸	۷-۹ روش های انتقال نقشه مدار چاپی روی فیبر	۱۲۱	۱۴-۵ آزمایش شماره ۴ مدار جمع کننده
۱۶۱	۷-۱۰ طرز تهیه محلول اسید و آماده نمودن فیبر برای مونتاژ	۱۲۲	۱۵-۵ آزمایش شماره ۵ مدار مشتق گیر
۱۶۱	۷-۱۱ پاک کردن مواد لامینت		
۱۶۲	۷-۱۲ سوراخ کاری و نصب قطعات		
۱۶۲	۷-۱۳ آزمایش شماره ۲		
۱۶۶	بخش چهارم: نوسان سازها		
۱۶۷	فصل هشتم نوسان سازها		
۱۷۲	قسمت اول - نوسان سازهای سینوسی		
۱۷۲	۸-۱ تعریف نوسان ساز		
۱۷۲	۸-۲ نوسان ساز از نظر شکل موج تولیدی		
۱۷۲	۸-۳ اصول کار مدارهای نوسان ساز		

۲۳۹	۹-۷ آزمایش شماره ۲	۱۷۳	۸-۴ اصول کار نوسان سازهای LC سینوسی	
۲۴۶	قسمت دوم	۱۷۴	۸-۵ تولید نوسان در مدار تانک (روزنанс موازی)	
۲۴۶	۹-۸ جبر بول و ساده سازی توابع	۱۷۵	۸-۶ آزمایش شماره ۱	
۲۵۲	قسمت سوم	۱۷۸	۸-۷ نوسان ساز هارتلی (Hartley)	
۲۵۶	۹-۹ سیستم های اعداد	۱۷۹	۸-۸ آزمایش شماره ۲	
۲۶۱	قسمت چهارم	۱۸۱	۸-۹ نوسان ساز کول پیتس (Colpitts Oscillator)	
۲۶۱	۹-۱۰ مدارهای ترکیبی (رمزگشا و رمزگذار)	۱۸۲	۸-۱۰ آزمایش شماره ۳	
۲۶۱	۹-۱۱ آزمایش شماره ۳	۱۸۴	۸-۱۱ نوسان ساز آرمسترانگ	
۲۶۶	۹-۱۲ مدارهای متمن کرنده یا تسهیم کرنده	۱۸۴	۸-۱۲ آزمایش شماره ۴	
۲۶۸	۹-۱۳ دی مالتی پلکسرا یا پخش کرنده	۱۸۶	۸-۱۳ نوسان ساز کریستالی	
۲۶۹	۹-۱۴ آزمایش شماره ۴	۱۸۷	۸-۱۴ آزمایش شماره ۵	
۲۷۳	قسمت پنجم - مدارهای ترتیبی	۱۹۰	۸-۱۵ ضربیب کیفیت مدار نوسان ساز	
۲۷۳	۹-۱۵ بررسی انواع مدارهای فلیپ فلاپ (Flip Flop)	۱۹۴	قسمت دوم: نوسان سازهای غیرسینوسی	
۲۸۱	۹-۱۶ آزمایش شماره ۵	۱۹۴	۸-۱۶ اصول کار مولتی ویبراتورها	
۲۸۴	(Schmitt Trigger) ۹-۱۷ اشمیت تریگر	۱۹۷	۸-۱۷ آزمایش شماره ۶	
۲۸۷	بخش ششم: قطعات الکترونیک صنعتی			
۲۸۸	فصل دهم	۲۰۲	۸-۱۸ ترانزیستور تک پیوندی (UJT)	
۲۸۸	عملکرد عناصر یکسو کرنده قدرت	۲۰۴	۸-۱۹ آزمایش شماره ۷	
۲۹۰	۱۰-۱ آشنایی با الکترونیک قدرت و کاربردهای آن	۲۰۶	۸-۲۰ مدار تایмер با استفاده از آی سی ۵۵۵ (Timer)	
۲۹۰	۱۰-۲ آشنایی با دیودهای قدرت و انواع آن	۲۰۸	۸-۲۱ آزمایش شماره ۸	
۲۹۲	۱۰-۳ آشنایی با دیودهای اتصال سری	۲۱۴	بخش پنجم: دیجیتال	
۲۹۲	۱۰-۴ اتصال موازی دیودها	۲۱۵	فصل نهم	
۲۹۳	۱۰-۵ آزمایش شماره ۱	۲۱۵	سیستم های دیجیتال و کاربرد آنها	
	عملکرد مدارهای دیودی سری و موازی	۲۲۳	قسمت اول	
۲۹۵	۱۰-۶ دیود شاکلی (Shockley Diode)	۲۲۳	۹-۱ سیستم های آنالوگ و دیجیتال	
۲۹۷	۱۰-۷ یکسوسازی کنترل شده سیلیکونی یا تریستور	۲۲۴	۹-۲ اصول کار مدارهای دیجیتال	
		۲۲۵	۹-۳ دروازه های منطقی پایه	
		۲۲۹	۹-۴ دروازه های منطقی ترکیبی	
		۲۳۳	۹-۵ ساختمان داخلی دروازه های منطقی	
		۲۳۵	۹-۶ آزمایش شماره ۱	

۲۹۸	۱۰-۸ مدارهای فرمان SCR
۲۹۹	۱۰-۹ سری کردن تریستورها
۳۰۰	۱۰-۱۰ موازی کردن تریستورها
۳۰۰	۱۰-۱۱ آزمایش شماره ۲
۳۰۳	۱۰-۱۲ مقادیر حد در تریستور
۳۰۴	۱۰-۱۳ آزمایش شماره ۳
	برگه اطلاعات تریستور
۳۰۹	فصل یازدهم
۳۰۹	PUT ترانزیستور
۳۱۳	۱۱-۱ ساختمان ، طرزکار ، منحنی و کاربرد PUT
۳۱۵	۱۱-۲ تریستور GTO (Gate turn off thyristors)
۳۱۶	۱۱-۳ ساختمان ، طرزکار ، منحنی مشخصه و کاربرد دایاک (DIAC)
۳۱۸	۱۱-۴ آزمایش شماره ۱
۳۱۸	دایاک به عنوان نوسان ساز
۳۲۰	۱۱-۵ ساختمان ، منحنی مشخصه ، طرز کار و کاربرد تراپاک
۳۲۱	۱۱-۶ آزمایش شماره ۲ تراپاک ، GTO و PUT
۳۲۷	منابع و مأخذ

مقدمه‌ای بر چگونگی برنامه‌ریزی کتاب‌های پوダメنی

برنامه ریزی تالیف «پوダメن مهارت» یا «کتاب‌های تخصصی شاخه‌ی کاردانش» برمبنای استانداردهای کتاب «مجموعه برنامه‌های درسی رشته‌های مهارتی شاخه‌ی کاردانش، مجموعه هشتم» صورت گرفته است. براین اساس ابتدا توانایی‌های هم خانواده به صورت واحدهای کار تحت عنوان (Unit) دسته‌بندی می‌شود. در نهایت واحدهای کار هم خانواده با هم مجدداً دسته‌بندی شده و پوダメن مهارتی (Module) را شکل می‌دهند.

دسته‌بندی «توانایی‌ها» و «واحدهای کار» توسط کمیسیون‌های تخصصی با یک نگرش علمی انجام شده است به گونه‌ای که یک سیستم پویا بر برنامه‌ریزی و تالیف پوダメن‌های مهارت نظارت دائمی دارد.

به منظور آشنایی هر چه بیشتر مریبان، هنرآموزان و هنرجویان شاخه‌ی کاردانش و سایر علاوه‌مندان و دست‌اندرکاران آموزش‌های مهارتی با روش تدوین «پوダメن‌های مهارت»، توصیه می‌شود الگوی ارائه شده در استاندارد متولی را در نمون برگ‌های شماره (۱)، (۲) و (۳) مورد بررسی قرار دهید. در ارائه دسته‌بندی‌ها، زمان مورد نیاز برای آموزش آن‌ها نیز تعیین می‌گردد، با روش مذکور یک «پوダメن» به عنوان کتاب درسی مورد تایید وزارت آموزش و پرورش در «شاخه‌ی کاردانش» چاپ سپاری می‌شود.

به طور کلی هر استاندارد مهارت به تعدادی پوダメن مهارت مانند (M۱ و M۲) و هر پوダメن نیز به تعدادی واحد کار مانند (U۱ و U۲) و هر واحد کار نیز به تعدادی توانایی ویژه مانند (P۱ و P۲) تقسیم می‌شوند. نمون برگ‌شماره (۱) برای دسته‌بندی توانایی‌ها به کار می‌رود. در این نمون برگ مشاهده می‌کنیم که در هر واحد کار چه نوع توانایی‌هایی وجود دارد. در نمون برگ‌شماره (۲) واحدهای کار مرتبط با پوダメن و در نمون برگ‌شماره (۳) اطلاعات کامل مربوط به هر پوダメن درج شده است. بدیهی است هنرآموزان و هنرجویان ارجمند شاخه کاردانش و کلیه عزیزانی که در امر توسعه آموزش‌های مهارتی فعالیت دارند، می‌توانند ما را در غنای کیفی پوダメن که برای توسعه آموزش‌های مهارتی تدوین شده است رهنمون و یاور باشند.

سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی
دفتر برنامه ریزی و تالیف آموزش‌های
فنی و حرفه‌ای و کاردانش

مقدمه‌ی مولفان

از اواخر قرن بیستم تا به امروز دانش الکترونیک با سرعتی بسیار به پیش رفته است. امروز همه‌ی مدارهای الکترونیکی به صورت مدارهای مجتمع یا IC ساخته می‌شوند. اگر شما یک اسباب بازی بسیار ساده را مورد بررسی قرار دهید می‌بینید که در آن مدارهای الکترونیکی به ویژه مدارهای مجتمع یا آی‌سی به کار رفته است. از طرف دیگر نرم‌افزارهای کامپیوتروی، طراحی و استفاده از مدارهای الکترونیکی بسیار پیچیده را برای همه امکان پذیر ساخته است. هر کس می‌تواند با این نرم افزارها با سرعت زیاد، مدارهای بسیار پیچیده را طراحی و ظرف چند ثانیه برنامه را در یک IC خالی یا پر کند و بلا فاصله مدار را مورد استفاده قرار دهد.

استفاده از این سیستم دارای مزایایی به شرح زیر است :

ابعاد مدارهای چاپی فوق العاده کم می‌شود .

میزان لحیم کاری کم می‌شود و در پارهای موارد به صفر می‌رسد .

فضای مورد نیاز به حداقل می‌رسد .

توان مصرفی به پایین ترین اندازه می‌رسد .

هزینه‌ی طراحی و ساخت بسیار کاهش می‌یابد .

اما روند رشد روزافزون و شتابان دانش الکترونیک ما را از آموزش مبانی الکترونیک و مدارهای پایه‌ی الکترونیکی بی‌نیاز ساخته است. امروزه آموزش این اصول هم‌چنان در همه جای دنیا رواج و تداوم دارد، زیرا الکترونیک را همواره باید از پایه آموخت و پایه‌ی آموزش الکترونیک، شناخت مدارهای پایه‌ی الکترونیکی است.

در کتاب الکترونیک پایه، با قطعات الکترونیکی آشنا شدید. در این کتاب به مدارهای پایه می‌پردازیم. در یک دستگاه الکترونیکی ساده مانند منبع تغذیه کامپیوتروی مجموعه‌ای از مدارهای پایه و مدارهای پیچیده الکترونیکی را می‌بینید. این مدارها در شکل‌های گوناگون و در قسمت‌های مختلف این وسیله‌ی الکترونیکی به کار رفته‌اند. نوسان ساز، تقویت کننده قدرت، آشکارساز و نمونه‌هایی کامل‌تر از مدارهای پایه‌ای در الکترونیک هستند.

هدف کتاب «مدارهای پایه در الکترونیک» آموزش مدارهای ساده الکترونیکی است. در این کتاب شما با مدارهای پایه‌ای متنوعی در الکترونیک آشنا می‌شوید و با آزمایش آن‌ها در هر مرحله، چگونگی کاربرد آن‌ها را می‌آموزید. به این ترتیب کاربرد قطعات الکترونیکی را که آموخته اید در این کتاب تجربه می‌کنید.

یادآوری می‌شود مجموعه‌ی دو کتاب الکترونیک پایه و مدارهای پایه در الکترونیک در اکثر رشته‌های مهارتی الکترونیک مورد استفاده قرار می‌گیرند.

توجه داشته باشید که در این کتاب مباحثی برای مطالعه و هنرجویان علاقه‌مند در نظر گرفته شده است که این مباحث در آزمون‌ها مورد ارزیابی قرار نمی‌گیرد.